



SOSIAALIHUOLLON ASUMISYKSIKÖIDEN ON LAADITTAVA VALMIUSSUUNNITELMA

Valmius- ja varautumissuunnittelun tarkoituksena on varmistaa yhteiskunnan toimintakyky ja väestön kannalta elintärkeiden toimintojen jatkuvuus kaikissa poikkeustilanteissa. Kuntien (ja tulevien hyvinvointialueiden) on valvottava, että sosiaalihuollon asumisyksiköillä on laadittuna varautumissuunnitelma, joka on yhdistettävä kunnan omaan valmiussuunnitelmaan.

Asumisyksiköiden on arvioitava toimintaa uhkaavia mahdollisia riskejä ja laadittava valmius- ja varautumissuunnitelma, jossa on kuvattuna toimintamallit riskien toteutuessa. Sosiaalihuollon asiakkailla on oikeus saada hyvinvoinnin kannalta asianmukaista palvelua ja huolenpitoa kaikissa tilanteissa.

Sosiaalihuollolla on varautumisvelvoite poikkeustilanteisiin

Aluehallintovirastojen tehtävänä on niiden toiminnasta säädetyn lain mukaisesti varautumisen ja valmiussuunnittelun yhteensovittaminen alueella ja siihen liittyvän yhteistoiminnan järjestäminen, koulutuksen ja harjoitusten järjestäminen sekä kuntien valmiussuunnittelun tukeminen (Laki aluehallintovirastoista 896/2009, 4 §).

Sosiaali- ja terveydenhuollon varautumisvelvoite perustuu mm. valmiuslain (1552/2011), pelastuslain (379/2011), terveydenhuoltolain (1326/2010), tartuntatautilain (1227/2016) ja sosiaalihuoltolain (1301/2014) sekä toimialan omaan lainsäädäntöön. Valmiussuunnittelun tavoitteena on valmius vastata kaikkiin mahdollisiin tiedossa oleviin uhkiin. Varautumisella tarkoitetaan kaikkea sitä toimintaa, jolla varmistetaan tehtävien mahdollisimman

häiriötön hoitaminen kaikissa poikkeus-, häiriö-, ja turvallisuustilanteissa. Varautua tulee sekä oman toiminnan jatkamiseen, että eritystehtävistä suoriutumiseen. Varautumis- ja valmiussuunnitelma-asiakirjan tulee olla osa kuntien tuottamien palveluiden ja yksityisten sosiaalihuollon toimintayksiköiden omavalvontaa (omavalvontasuunnitelmaa) sekä turvallisuus- ja pelastussuunnitelmaa.

Kunnan vastuulla on huolehtia itse tuottamiensa ja yksityisiltä ostamiensa palvelujen varautumisesta

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston valvontahavaintojen mukaan kaikissa sosiaalihuollon asumisyksiköissä ei ole aina laadittu varautumis- ja valmiussuunnitelmaa. Aluehallintovirasto muistuttaa, että kunnalla ja kuntayhtymällä on järjestämisvelvollisuus ja vastuu varautumisvelvoitteesta myös ostettaessa palveluita yksityisiltä palveluntuottajilta samalla tavalla, jos se tuottaisi palvelut omana toimintanaan (julkiset asumisyksiköt). Yksityisten toimintayksiköiden varautumisvelvoite erilaisiin erityistilanteisiin perustuu palvelun tilaajan (kunnan) kanssa laadittuun hankintasopimukseen, jossa kunnan sosiaalitoimen on varmistettava, miten asumis- ja huolenpitopalvelut turvataan häiriötilanteissa. Kunnan ja palveluntuottajan välisiin sopimuksiin tulee kirjata menettelytavat poikkeustilanteiden hoitamisesta, kuten;

- millaisiin uhkiin tulee toiminnassa varautua.
- mistä varautumiseen liittyvistä asioista yritys vastaa ja mistä kunta.
- millaisissa erityistilanteissa ja missä rajoissa sopimuksesta voidaan poiketa.
- yrityksen ja kunnan välisestä neuvottelumenettelystä ja korvausmenettelyistä erityistilanteissa.
- viestinnän ja tiedonvälityksen järjestelyistä erityistilanteissa.

Varautumisesta häiriötilanteisiin ja toiminnan jatkuvuudenhallinnasta vastaa niin kunnan palvelujen kuin yksityisten palveluntuottajien organisaation johto, jonka tulee laatia valmius- ja varautumis-

suunnitelma yhteistyössä organisaation henkilökunnan ja yhteistyötahojen kanssa. Kunnan tulee valvoa, että alueella oleville sosiaalihuollon asumisyksiköille on laadittu varautumissuunnitelma. Kunnan ja palveluntuottajan organisaatiossa on oltava johdon tukena varautumis- ja turvallisuusasioita hoitavia vastuuhenkilöitä, jotka varmistavat kentällä varautumistoiminnan käytännön resurssit, järjestelyt, seurannan ja koordinoinnin sekä riittävän henkilökunnan perehdyttämisen, koulutuksen sekä valmiusharjoitukset.

Varautuminen on riskien hallintaa ja yhteistyörakenteiden muodostamista

Varautumissuunnittelussa keskeistä on riskien kartoittaminen eli riskianalyysi, joka on systemaattisella tavalla suoritettu uhkien ja niihin sisältyvien riskien yksilöintiä ja arviointia. Omavalvonnan riskienhallinta muodostuu riskien tunnistamisesta, niiden vaikutusten arvioinnista, hallintamenetelmien valinnasta ja tavoitetason määrittelystä toiminnalle eri erityistilanteissa. Tavoitteena on saavuttaa edellytyksiä ehkäistä ja rajoittaa vahingollisia tapahtumia, että valmiuksia hallita häiriötilannetta ja toipua siitä.

Onnistunut riskianalyysi ja varautuminen edellyttää yhteistyötä olennaisten sidosryhmien ja muiden toimijoiden kanssa (esim. pelastustoimi, sosiaali- ja terveystoimi, vesi-, ja jätehuolto, ICT-tuki, järjestöt, kauppiat), joiden kanssa verkottumisella varaudutaan mahdollisiin kriisitilanteisiin ja avun tarpeeseen sekä määritellään menettelyt, joiden avulla varmistetaan häiriötilanteessa tilannearviointi ja toimivat toimintaketjut myös virka-ajan ulkopuolella (esim. johtamisjärjestelmän, työnjaon ja henkilöresurssien varmistaminen, sisäinen ja ulkoinen viestintä, henkilöstön työ- ja toimintakyvystä huolehtiminen häiriötilanteen aikana ja sen jälkeen).

Varautumissuunnitelma toimii poikkeustilanteessa käytännön ohjekirjana

Sekä palvelua ostavan kunnan, että yksityisen palveluntuottajan on tunnistettava keskeiset kriittiset ydintoiminnot ja tukipalvelut

toiminnassa, jotta asumispalvelun toteuttamisen kannalta tärkeimmät tehtävät kyetään hoitamaan ja joiden toiminnan jatkuvuus tulee varmistaa myös kaikissa poikkeustilanteissa ilman, että toimintaa joudutaan keskeyttämään. Toimintayksiköiden on varauduttava mahdollisiin häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin, joita voivat olla esimerkiksi pitkä sähkökatko, kova helle tai pakkanen, voimakas myrsky, tulva, tulipalo, vesi-, lääke- ja ruokahuollon ongelmat, pandemia, säteilyvaara, väkivallan uhka ja tietoliikenneverkkohäiriö. Henkilökunta on perehdytettävä varautumissuunnitelman käyttöön ja suunnitelma on löydyttävä myös paperisena tärkeine yhteistietoineen, jos sähköiset tietojärjestelmät ja viestintäkanavat ovat kaatuneet. Suunnitelman on oltava selkeä, käytännöllinen sekä helposti luettava ja löydettävä, koska se toimii todellisessa tilanteessa käsikirjana, josta saadaan nopeasti tilanteen vaatima tieto. Suositeltavaa on järjestää säännöllisesti valmiusharjoituksia (esim. miten toimitaan häiriötilanteessa, ketä hälytetään paikalle, miten muodostetaan tilannekuva ja turvataan perustoiminnot). Toimintayksiköiden varautumissuunnitelma on yhdistettävä kunnan valmiussuunnitelmaan soveltuvien osien. Suunnitelman päivittämisestä on huolehdittava vuosittain.

Ohjeita varautumissuunnitelman laatimiseen löytyy:

- ❖ Valmius- ja jatkuvuudenhallintasuunnitelma -ohje sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoille, STM:n julkaisuja 2019:10.
- ❖ Sosiaalitoimen valmiussuunnitteluopas (STM:n julkaisuja 2008:12).
- ❖ <https://72tuntia.fi/wp-content/uploads/2019/10/Varautuminen-kotona-esite.pdf>

Jakelu

Kuntien ja kuntayhtymien sosiaalihuolto
Sosiaalihuollon yksityiset palveluntuottajat

Lisätietoja

Saku Vaskivuo, sosiaalihuollon ylitarkastaja, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto, p. 0295 017 587, saku.vaskivuo@avi.fi